

בס"ד גיליון מס' 3 חודש סיון תשע"ח 5778 Sivan 3 Bulletin numéro

**MAADANÉ
HACHUL'HAN**

Brochure mensuelle
Publiée par Kol Yaakov

מעדני

השולחן

עלון חודשי מרתק
מבית מערכת קול יעקב

הלכות חג בחג.....הלכות חדש

לעסוק בדברי תורה.....הלכות תלמוד תורה

מעדני המועד.....חג השבועות ומתן התורה

מעדני הפרשה.....במדבר, נשא, בהעלותך, שלח

לקבלת העלון למייל שילחו מייל לארגון קול יעקב בכתובת ko798026@gmail.com

מעדני
השולחן

שימו לב! ההלכות שבעלון זה מופיעות כסיכום הסוגיות ההלכתיות העוסקות בכך בשולחן ערוך ומפרשיו, ואשר על כן אין לפסוק מהם הלכה למעשה אלא על פי שאלת רב.

מעדני חג בחג

לכבוד חג השבועות, הבאנו כאן את הלכות חדש, שקורבן העומר היה מוקרב בשבועות. ואף על פי שהיום ההלכות הללו נוגעות יותר לפסח, הבאנו אותן כאן (וגם מפני שלא היה מקום בעלון של חודש ניסן...).

א. אומר המחבר, שאסור לאכול את התבואה מחמשת מיני דגן החדשה מהשנה האחרונה, עד שיוקרב העומר. ואף על פי שהיום אין עומר, אסור לאכול את התבואה שהשרישה לפני ט"ז בניסן, עד תחילת ליל י"ז (והביא השפתי כהן, שהזמן שדרוש בין הזריעה עד שהזרע יהיה מושרש הוא שלוש ימים, וכן סובר הבאר היטב. אולם האוצר מפרשים תמה על כך, שזה אומנם נכון לשיטת ר' יהודה, אולם בגמרא ביבמות דף פ"ג עמוד א' פסק רב שההלכה כרב יוסי שסובר שעל מנת להשריש דרוש לגרעין שתי שבתות-כלומר שבועיים. וכן תמה ההגהות רעק"א והנודע ביהודה. ואומר האוצר מפרשים וכן אומר ההגהות רעק"א שדבר זה תמוה על השפתי כהן וצריך עיון. ואומר הפתחי תשובה, שלפי השפתי כהן אם זרע בערב פסח כלומר ב"ד בניסן הזרע לא נשרש עד ט"ז בניסן כי היום השלישי הינו יום הנף). ובחוץ לארץ שהיו עושים שני ימים, אסור עד תחילת ליל י"ח.

ב. תבואה שהשרישה באדמה לאחר ט"ז בניסן, אומר המחבר, אסור לאוכלה עד לאחר ט"ז בניסן הבא. כלומר למסקנה, צריך שיעבור על התבואה החל מלאחר שנשרשה ט"ז בניסן אחד, ועד שלא עבר עליה לאחר שהשרישה באדמה אסורה באכילה.

ג. פוסק הרמ"א, שסתם תבואה לאחר הפסח שלא ידוע אם עבר עליה העומר או לא, מותר לאוכלה מכיוון שזה ספק ספקא: ספק א' שמא זה משנה שעברה. ספק ב' שמא גם אם נאמר שזה מהשנה, אולי עבר עליה העומר. (אולם ההגהות רעק"א מביא בשם המוצל מאש שלמה זה משנה אם היא מהשנה או משנה שעברה, מה שמשנה זה רק אם עבר עליה העומר או לא ואם כן זה ספק ולא ספק ספקא.) אבל במינים שזורעים אותם בוודאי לאחר הפסח, (וכן אם כבר התחילו לקצור את התבואה של השנה האחרונה לפני פסח) אזי אסור לאכול את סוג התבואה הזו עד לאחר ט"ז בניסן הבא, אלא אם כן יודע בברור שעבר עליה העומר. אבל, מוסיף הרמ"א, שבמקומות שרוב אכילת ושתיית האנשים היא ממין זה, אין להורות לאנשים שלא לאכול, כי מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (ומפרש הבאר היטב שאין למחות כי זה שעת הדחק באותם מקומות). אבל אומר השפתי כהן, שבמקום שאין כל המאכלים מהתבואה הזו, אלא בעיקר לשתייה וכדו' ורק מעט לאכילה, יש למחות.

ד. איסור חדש, פוסק המחבר, נוהג בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ, בין בגידולים של יהודי בין

בגידולים של גוי. אולם הב"ח סובר שבגידולי עכו"ם לא נוהג איסור חדש, והט"ז דחה את דבריו. וכן סובר השפתי כהן שחדש נוהג גם בשל עכו"ם, ומביא השפתי כהן שכך משמע בירושלמי. וכמו כן יש מחלוקת תנאים לעניין חוץ לארץ, שתנא קמא במשנה בקידושין וכן ר' ישמעאל סוברים שבחוץ לארץ אין איסור חדש, אולם ר' אליעזר ור' עקיבא סוברים שיש. והר"ף והרא"ש פסקו כר' אליעזר. ומכל מקום הלכה כתנא קמא, אולם רוב הפוסקים החמירו כר' אליעזר. ומכל מקום, מכאן יש ללמד זכות על הגרים במדינות בחצי הכדור הדרומי שבהם החורף לאחר הפסח, ששם ניתן יותר להקל כי זה שעת הדחק.

ה. אומר הט"ז, שאם לש עיסה אפילו שעבר עליה (כלומר על התבואה ממנה נעשתה) העומר בשמרים שלא עבר עליהם העומר, כל העיסה אסורה, ולא מועיל פה ביטול בשישים. ומזה משמע, שחדש לא בטל בשישים.

ו. פוסק המחבר, שאם זרע שיבולת והשרישה לפני העומר, ולאחר שגדלה השיבולת שלישי מגדילתה קצר אותה וחזר וזרע אותה והוסיפה אפילו מעט על מה שהייתה קודם, צריך לחכות לעומר הבא כי המעט שהתווסף אסר את העיקר.

לעסוק בדברי תורה

הבאנו כאן, לכבוד חג מתן תורה, את הלכות תלמוד תורה.

א. אומר המחבר: כל אדם מישראל חייב בתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגיתם בו יומם ולילה. ואומר הרמ"א שבשעת הדחק שלא היה יכול או לא הספיק ללמוד, אם קרא קריאת שמע שחרית וערבית, יצא ידי חובה בדיעבד. אולם, אומר השפתי כהן שהסמ"ג היה מסיים הלכה זו ואומר שאין ללמד דבר זה לעם הארץ. אולם ההגהות מיימוני לא הביא שאין ללמד הלכה זו לעם הארץ. ונראה שטעמו הוא משום שסובר כרבא שחולק בגמרא במנחות דף צ"ט עמוד ב' על ר' שמעון בן יהוצדק (ובהגהות והערות מובא שכתוב בגמרא בן יוחאי ולא בן יהוצדק) שר' שמעון בן יהוצדק אמר שאסור ללמד הלכה זו לעם הארץ כי יפטור את עצמו כל יום בק"ש ולא ילמד. אולם רבא חולק עליו וסובר שמצווה ללמד הלכה זו לעם הארץ, שעל ידי שיראה כמה גדול לימוד תורה שאפילו רק על ידי קריאה של ק"ש יוצא ידי חובה ולכן לא יפסיק ללמוד. והש"ך כתב בשם הרבה פוסקים שהלכה כרבא, וצ"ע.

ב. אם לא יכול ללמוד בעצמו, אומר המחבר, מכיוון שלא יודע ללמוד או שטרוד ועסוק בעסקיו, יספק ללומדים את צורכיהם. ואומר הרמ"א, שיחשב לו כאילו למד בעצמו. אולם לכתחילה ברור שעדיף שילמד בעצמו, שהרי פתרון זה הינו רק בדיעבד. וכמו כן אומר הרמ"א, יכול לעשות אם חברו תנאי ("עסקת יששכר זבולון") שאחד מהם יישב וילמד והשני יעבוד ויחלקו ברווחי העבודה ובשכר הלימוד שווה בשווה. אבל לא יכול אדם למכור לחברו את השכר של התורה שלמד אלא רק שילמד. אולם השפתי כהן והט"ז הסתפקו בדבר.
נהנה מהעלון?

ואהבת לרעך כמוך!

באם באפשרותך להעביר לנו מיילים של ידידים,
חברים ובני משפחה על מנת שיקבלו גם הם את
העלון, אנו נודה לך מאוד!

יש להעביר לכתובת המייל: ko798026@gmail.com

תודה רבה!!!!

מעדני
השכולון

ג. הביא הפתחי תשובה, שהסתפק ר' יוסף מזמאשטש בשם אביו בספרו משנת חכמים מה הדין במקרה שיש למישהו נדר ללמוד בכל יום לפי הספק מסוים, ויום אחד קרה לו אונס וכדו' ולא למד, האם צריך להשתדל ולהשלים כמה שיותר לאחר מכן או שמכיוון שהנדר היה על כל יום בנפרד שילמד בו לפי קצב מסוים ולאחר שעבר היום זה כמו קורבן שעבר זמנו בטל קורבנו. והביא שדעתו של ר' יוסף נוטה שצריך להשלים. ומכל מקום ילמד כל יום קודם כל את הנדר שנדר ולאחר מכן ילמד דברים נוספים כדי שלא יעבור על נדרו.

ד. אומר הגליון מהרש"א, שאם רוצה ללכת ללמוד תורה במקום רחוק כי חושב ששם ילמד יותר טוב, והוריו מצטערים ומוחים בו שלא ילך כ"כ רחוק לא צריך לשמוע להם.

ה. הביא המחבר, שמקום שנהגו שלא ללמד תורה שבכתב אלא בשכר מלמדים. אבל תורה שבע"פ אין מלמדים אלא בחינם. ואם לא מצא מי שילמד אותו בחינם, יילמד בשכר. אבל כשביא ללמד לא יאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמד בשכר, אלא ילמד בחינם. ואם אין לו ממה להתפרנס, יכול ללמד אפילו תורה שבעל פה בשכר. וכן אם אפילו יש לו ממה להתפרנס יכול לקחת שכר בטלה, שמניח משאו ומתנו ועסקיו ומלמד. ואומר הרמ"א, שחידושי סופרים, כלומר הלכות שנתקנו מדרבנן, מותר ללמדן בשכר (לכתחילה).

ו. מביא האוצר מפרשים (ויתכן שזה מעשה שהיה), שאם בני קהילה אחת לדוגמא ביקשו מאדם גדול שיבוא וילמד את בחורי הקהילה למשך שלוש שנים בשכר, וכתבו לו שטר חוב על השכר, ולאחר שנתיים מתו כל התלמידים והוא תובע את שכרו גם של השנה השלישית יש לשלם לו. ואם רצו שילמד לדוגמא לפחות את הקטנים יכול לומר שאת הבחורים הסכים ללמד אבל לא רצה ללמד את הקטנים ויפטר מללמדם.

ז. אומר הש"ך, שיש שכתבו שלא ילמד אדם קבלה עד גיל ארבעים, כי צריך לכך קדושה וטהרה וזריזות ונקיות על מנת ללמוד קבלה.

ח. אומר המחבר, שלא התבייש התלמיד מכך שחבריו למדו בהסבר הראשון והוא לא הבין אפילו לאחר כמה הסברים אלא ישאל את הרב עד שיבין. ולא יאמר התלמיד לרב הבנתי בעוד שהוא לא הבין, ואפילו כמה פעמים. ולא יכעס הרב על התלמידים אם הם לא הבינו, אלא יסביר עד שיבינו.

ט. הביא המחבר, שלא ישאל את הרב מיד כשנכנס לבית המדרש אלא ימתין עד שהרב יישב ותתיישב דעתו (ואם מלמד בעמידה אז מסתמא לא ישאל עד שיגיע למקומו).

י. פוסק המחבר, שאין שואלים את הרב שלא מהעניין שעוסקים בו, כדי שלא יתבייש אם לא ידע. ומשמע מהט"ז, שהשואל שלושים יום קודם החג בהלכות החג נחשב כעניין, ואולם המשמע בפשט מהמחבר הוא שבנושא שעוסק בו הרב הוא נחשב כעניין וללא קשר לזמן.

יא. מביא ההגהות רעק"א שאסור ללמד תורה לנוכרי. אולם המהרש"א הביא במסכת שבת

שמשמע מהמעשה שהיה בהלל הזקן שאפשר ללמד תורה לנוכרי שלומד על מנת להתגייר, אך תוספות ביבמות חולק על כך. ואולם המחבר כתב בהלכות גרים שמלמדין את הגר לפני הגיור עיקרי הדת והמצוות ושכרן ועונשן, ואם כן משמע שמלמדים לנוכרי על מנת לגיירו.

יב. אומר המחבר: אין ישנים בבית המדרש שנת קבע, ומי שישן תורתו נעשית קרעים קרעים, שנאמר "וקרעים תלביש נומה". ואומר השפתי כהן, שמעשה ששאלו את ר' זירא בזכות מה האריך ימים, ואמר שבזכות שלא ישן בבית המדרש מעולם ואפילו לא שנת עראי. ואומר הפתחי תשובה שמכל מקום זה שלא ישן שנת עראי הינה מידת חסידות אולם מדינא אסור רק שנת קבע.

יג. פוסק המחבר, שאין משיחין כלל בבית המדרש אלא בדברי תורה. ואפילו אם מישהו התעטש לא אומרים לו "לבריאות" בבית המדרש. ומפרש השפתי כהן את הטעם מפני ביטול בית המדרש. ואולם הפרישה כתב שזה דווקא בימיהם שלא היו מדברים כלל בבית המדרש בענייני חולין, אבל היום שבין כה וכה לא נזהרים יכול לומר. ואולם הט"ז חולק עליו וסובר שאדרבה אין להתיר כי זה דבר מגונה של שיחה בטלה, והרי העוסק בדברי תורה ופוסק לדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים, ולכן אין להקל והמרבה בכבוד התורה הרי זה מכובד ומשובח.

יד. מביא המחבר, שילמד אדם תורה לעולם ואפילו שלא לשמה כי מתוך שלא לשמה בא לשמה. אולם מדייק השפתי כהן (וכן הבאר היטב), שדווקא לא לשמה כגון לשם כבוד; אבל אם לומד את ההלכות כדי שידע לקנטר עליהן ועל חבריו, נוח לו שלא נברא.

טו. אומר המחבר, ברית כרותה שכל הלומד בבית הכנסת לא שוכח את מה שלמד מהר, (ומדייק הט"ז, שהיינו דווקא שאין בית מדרש קבוע בעיר, ילך לבית הכנסת ולא יישאר בביתו. אולם אם יש בית מדרש קבוע בעיר עדיף ללכת וללמוד בבית המדרש, מכיוון שקדושת בית המדרש גדולה מקדושת בית הכנסת. וכן מביא השפתי כהן את המעשה המובא בגמרא ברכות אם אביי ורבא, שאף על פי שהיו יותר משתים עשרה בתי כנסיות בעירם היו מתפללים בבית המדרש שבו למדו, ולא כתוב שהיו לומדים בבית המדרש בו התפללו, משמע שבית המדרש עדיף טפי מבית הכנסת.) והלומד בקול תלמודו מתקיים בידו והלומד בצנעה מחכים אולם הקורא בלחש שוכח במהרה. ובגמרא בהוריות מובא עוד מספר דברים המשכיחים את הלימוד:

(א) האוכל משאריות של דבר שאכל ממנו עכבר.

(ב) האוכל משאריות של דבר שאכל ממנו חתול.

(ג) האוכל לב בהמה (ויש אומרים גם לב עוף).

(ד) הרגיל באכילת זיתים (אולם שמן זית מחזיר את השכחה).

מערכת "קול יעקב" מגישה:

קו שיעורים ומידע

בעל מגוון רב של שיעורים תורניים, וורטים, חידונים וסיפורי צדיקים

מס' הקו הוא: 0795298026

בכל ענייני העלון, תרומות, הערות והערות ניתן להשאיר הודעה בשלוחה מספר כוכבית שתיים בקו ונציג מטעמנו יחזור אליכם. חודש טוב ומבורך.

מעדני
השכולון

(ה) השותה ממים שהתרחצו בהם.

(ו) הרוחץ את רגליו זו על גבי זו.

(ז) ויש אומרים שגם המניח בגדיו מתחת ראשו בשעה ששוכב.

ואלו הדברים המשיבים את הלימוד:

(א) האוכל פת האפויה על גבי פחמים וכל שכן האוכל פחמים (אבל מי אוכל פחמים...).

(ב) האוכל ביצה צלויה רכה ללא מלח.

(ג) הרגיל בשמן זית.

(ד) הרגיל לשנות יין ולהריח בשמים.

(ה) השותה מים שנותרו מלישת עיסה.

(ו) ויש אומרים שגם הטובל את אצבעו ישירות במלח ואוכל.

טז. אומר הרמ"א שכשמסיימים מסכת מצוה לעשות סעודה ונחשבת סעודת מצוה. ואומר השפתי כהן שכשמסיים את המסכת לא יסיימה ממש עד הסוף אלא ישאיר קטע קטן וילמד אותו בסעודת הסיום כדי שתחשב סיום.

מעדני המועד

לפני למעלה משלוש אלפים ושלוש מאות שנה, ניתנה התורה בהר סיני ליוצאי מצרים ולכל ישראל. אולם, התורה לא נכתבה אז. תשע מאות שבעים וארבע דורות לפני בריאת העולם, שנו חז"ל, ישב הקדוש ברוך הוא וכתב את התורה, ובדק ודרש וחקר וצירף את כל התורה. ובדק כל דבר ודבר מאתיים ארבעים ושמונה פעמים, כנגד מאתיים ארבעים ושמונה איברים שבאדם, ואחר כך הוציאו בפיו וקבעו בתורה.

וכשכתב הקדוש ברוך הוא את התורה, כל מטרתו הייתה כדי שעם ישראל יקבלו את התורה וילכו לפיה. לכן גם ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, בצורה שתתאים לכל ציווי שכתוב בתורה. כגון ברית מילה שנערכת ביום השמיני ללידת התינוק, אז הקדוש ברוך הוא ברא שמערכת קרישת הדם מבשילה לגמרי ביום השמיני ללידה. וכן בנוגע לשבת הקדוש ברוך הוא הנהיג את טבע האדם שזקוק ליום מנוחה אחת לשבוע, שהרי גם הגויים יש להם יום חופש אחת לשבוע. וכן בכל דבר, הקדוש ברוך הוא ברא אותו לפי התורה, כמו שכתוב בזוהר הקדוש: "איסתכל באורייתא, וברא עלמא" כלומר הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה ולפיה ברא את העולם.

אולם, גם לאחר שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עדיין לא הוריד את התורה לעולם, אלא חיכה עוד עשרים ושש דורות, (שהם: אדם הראשון, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג, רעו, שרוג, נחור, תרח, אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת, עמרם, משה רבנו) סך הכול אלף דורות, ואז נתן את התורה ליוצאי מצרים, מכיוון שראה בו את הדור הראוי ביותר לקבלת התורה, לאחר כל הסבל שסבלו במצרים. משל למה הדבר דומה, למלך שרצה לקנות לו עבד, אולם רצה שהעבד יעבוד טוב וישמע בקולו. אולם מאידך גיסא, לא רצה שיצטרך לצעוק עליו ולהענישו אם לא ישמע בקולו. מה עשה, קנה את העבד, והלך וציווה על להיות חייל בצבאו. הלך העבד, התרגל בצבא למשמעת וציות, לכך שיש לכוון למטרה בדיוק ולכך שיש למלא פקודות במלואן. לאחר כחצי שנה, ציווה עליו המלך לחזור ולשרתו בביתו. בא העבד, שמח על כך שהוא אינו נמצא בסכנת חיים תמידית אלא נמצא מוגן בארמון מפואר ובעבודה קפדנית פחות. וכך, כשלא הימר את פי אדונו, חבבו המלך וקירב את העבד אליו יותר מכל העבדים, והבטיח לו, שלאחר שיסיים את תקופת עבודתו, יישאר בארמון, וייהנה מכל טוב מכל טוב הארמון ללא תמורה.

אך, גם כאשר הוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים על מנת לתת להם את התורה, לא נתן להם מיד, אלא חיכה חמישים יום, עד פסח. וזה נרמז מהפסוק: "בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה". לא נאמר תעבדו אלא תעבדון, משמע שיחכו נ' יום, בהם יצאו ממ"ט שערי טומאה ומהמידות הרעות שאחזו בהם במצרים, ויתכוננו למעמד הקדוש.

משל למה הדבר דומה, לבן מלך שהיה חולה. לאחר שהבריא בהן וחזר לארמון, אמרו השרים למלך: זמן רב בזבז בינך היקר בבתי החולים, עכשיו הזמן לשלוח אותו ללימודים אקדמיים!

ענה להם המלך: בוודאי שאשלח אותו, אולם לא כעת. אתן לו מעט זמן שיתאושש ויחזור לכוחותיו, ואחר כך יהיה לו כוח ללמד ביתר שאת.

כך גם אצל היה אצל עם ישראל. כאשר הוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים, באו המלאכים לקב"ה ואמרו לו: הנה, הוצאת את עם ישראל ממצרים, כעת הגיע הזמן לתת להם את התורה! אמר להם הקדוש ברוך הוא: עכשיו עדיין הגוף שלהם חלש מהחומר ולבנים, והנשמה חלשה ממ"ט שערי הטומאה ששקעו בהם במצרים. אתן להם שבעה שבועות, יאכלו את המן שהוא מזון רוחני, יתחזקו ויטהרו, ואז אתן להם את התורה!

אולם עם ישראל, חיכו כבר בכיליון עיניים למתן התורה, ולכן ספרו כל יום שעבר, עוד כמה זמן יקבלו את התורה הקדושה. וזכר לזה אנחנו סופרים היום ספירת העומר, להביע את התשוקה שהיה לעם ישראל לקבלת התורה.

אומנם, הקדוש ברוך הוא ראה שעם ישראל הם המתאימים ביותר לקבל את התורה, אך אז באו המלאכים של אומות העולם ואמרו לקב"ה: מדוע תיתן את התורה לעם ישראל ואז הם יזכו לכל השכר? תן את התורה לעמנו! כך אמרו המלאכים. בא שרו של אדום בני עשו, אמר לו

הקדוש ברוך הוא: האם רוצים עמך לקבל את התורה? שאל אותו: מה כתוב בה? אמר לו: "לא תרצח". אמר שרו של עשו: הלוא כל הרכוש של עשו הוא הרציחה, ואף יצחק ברך אותו ואמר לו "על חרבך תחיה", לא נוכל לקבל את התורה! הלך הקב"ה אל השר של עמון ומואב, אמר לו: האם ברצונכם לקבל את התורה? שאל השר: מה כתוב בה? ענה לו הקב"ה: "לא תנאף". מיד השיב השר ואמר: הרי כל ביאתנו לעולם הייתה על ידי מעשה זימה של לוט ובנותיו, לכן התורה אינה מתאימה לנו! הלך הקב"ה אצל השר של הערבים בני ישמעאל, ואמר לו: האם ברצונכם לקבל את התורה? שאל אותו: מה כתוב בה? אמר לו הקב"ה: "לא תגנוב". ענה השר ואמר: אין זה מתאים לנו! שהרי על ישמעאל נאמר "ידו בכל", ואין אנו יכולים להסתדר בלי לגנוב. וכך הלך הקב"ה וערך סבב אצל כל העמים והלשונות... אך אף אומה ולשון לא רצו לקבל את התורה!

חזר הקב"ה לבני ישראל ושאלם: התרצו לקבל את התורה? שאלו: מה כתוב בה? אמר להם: שש מאות ושלוש עשרה מצוות. מיד אמרו: "נעשה ונשמע!"

ואולם נשאלת השאלה, אם כך מדוע כאשר בפועל רצה הקב"ה לתת להם את התורה שבעל פה במעמד הר סיני, לא רצו לקבלה, והיה צריך לכפות עליהם הר כגיגית?

משל לאדם שניהל חנות מכולת קטנה. הכנסות רבות לא היו לו, והוא השתדל להסתיר כמה שיותר הכנסות מפקחי מס ההכנסה, על מנת שיהיה לו עוד מעט כסף לבית.

יום אחד, כאשר בא לפתוח את חנות המכלת בבוקר, הבחין במעטפה בתיבת הדואר. פתח את התיבה והתבונן במעטפה, וחשכו עיניו. על המעטפה היה את הלוגו של המס הכנסה. התחיל לפרפר ולפחד, בטח עלו על הכספים הרבים שהברחת, אצטרך עכשיו לקחת הלוואות כדי לשלם את כל הכסף שהברחת...

פתח את המעטפה והתבונן במכתב. במכתב היה כתוב שהוא חייב רק 500 ₪ למס הכנסה. צווחת אושר נמלטה מפיו. נכון, ברור שהיה עדיף שלא היה צריך לשלם כלל, אולם אם תפסו אותו רק על החמש מאות שקל הללו, זה עדיף בהחלט מאשר שיתפסו אותו על אלפי שקלים. אולם, אם הוא היה מבריש רק 500 ₪ ועכשיו הוא היה מקבל מכתב שצריך לשלם את החש מאות שהבריש, הוא היה פחות שמח.

כך גם אצל עם ישראל. הקדוש ברוך הוא חשש שלאחר זמן ירגישו שהתורה שבעל פה קשה ומסובכת וירצו לחזור בהם מהחלטתם לקבל את התורה שבעל פה. (את התורה שבכתב רצו אומנם לקבל, מכיוון שביום קבלת התורה משה קרא לפני העם את מה שכתב אתמול ב'ספר הברית'. שמעו ישראל את כל מאורעות העולם מאז ששת ימי בראשית, שמעו על הדורות שחטאו ונענשו כמו: דור המבול, דור הפלגה, אנשי סדום ועמורה. ומאידך שמעו גם על הצדיקים שעשו את רצון ה' באמת וזכו לקשר הדוק מיוחד ותמידי עם בורא עולם, כמו אברהם

לקבלת העלון באופן קבוע למייל
חינם שילחו מייל לכתובת
ko798026@gmail.com

מעדני
השכולון

אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו, שנים עשר שבטי קה, ושאר הצדיקים. מה עשה? נטע בליבם את התחושה שהתורה שבעל קשה ומסובכת, ולכן לא רצו לקבלה. ואז כפה עליהם הר כגיגית, כך שבליט ברירה יקבלו את התורה, ואז לאחר שילמדו אותה מעט, יראו שאינה קשה כל כך, ויהיו שמחים ומאושרים על כך שקבלו אותה.

מעדני הפרשה-פרשת במדבר

וורט לשבת

(א) "ואת כל העדה הקהילו... מן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם" (א, י"ח)

מדוע כאשר ספרו את בני ישראל נאמר "לגלגלתם", ואילו כשספרו את הלוויים לא נאמר?

מביא החתם סופר בשם ספר "קול יהודה", שהתירוץ הוא משום שחששו שייוולד תינוק אם שני ראשים, ואם כן, כאשר סופרים "לגלגלתם", יספרו שני אנשים בתינוק אחד. וחשש זה, קיים רק בשבט לוי, מכיוון שאת הלוויים מנו מגיל חודש, ולכן לא נאמר בשבט לוי לגלגלתם, כי אז היו סופרים את אותו התינוק פעמיים. אולם בבני ישראל שהיו מונים רק מגיל עשרים שנה לא היה חשש שיהיה בספירה גם מישהו אם שני ראשים מכיוון שמי שיש לו שני ראשים הוא טרפה ולא יכול לחיות יותר מ"ב חודש, ולכן בבני ישראל כן נאמר "לגלגלתם" כי אין חשש לכך.

אולם הגאון רבי שלמה הכהן דחה תירוץ זה מכמה סיבות, בן היתר מכיוון שבדור המדבר כל התינוקות היו נולדים בריאים ושלמים ואם כן אין חשש לטרפה ולשני ראשים גם בבני לוי, אז חוזרת השאלה מדוע בבני לוי לא נאמר לגלגלתם.

אלא לשיטת רבי שלמה הכהן התירוץ הוא שאת בני ישראל מנו כל אחד בנפרד ולכן נאמר בהם "לגלגלתם"-כלומר כל גולגולת תימנה. אולם בבני לוי לא היו סופרים אותם כל אחד בפני עצמו אלא בכמות, כמו שמפרש רש"י שאמר משה "איך אני נכנס לתוך אהליהם למנות מספר יונקיהם" והיתה בת קול יוצאת ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל. ואם כן יוצא שאת בני לוי לא מנו כלל לגלגלתם.

(רבי שלמה הכהן מוילנא בשו"ת בנין שלמה)

(ב) "ושמו בדיר" (ד, ו)

תמיהה גדולה הסתפקו לפני רבי דוד בן זמרא-הרדב"ז, כיצד ייתכן שהתורה מצווה על בני קהת לשים את בדי הארון בטבעותיו, הרי כתוב מפורש בפרשת תרומה (שמות כ"ה, ט"ו): "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו"-כלומר שאין להוציא את הבדים מהארון, ושנו חז"ל (יומא

עב.) המסיר בדי הארון לוקה-שנאמר לא יסורו, ואם כן כיצד ייתכן שהייתה מצווה לשים את בדי הארון בטבעותיו, הרי היה אסור בכלל להוציא את הבדים מהטבעות?

הרדב"ז מדגיש לומר, שלא ייתכן גם כן לומר שפסוק זה מדבר על השימה בפעם הראשונה, שהרי כבר במעשה המשכן נאמר "וישם את הבדים על הארון" ומאותה שעה-המסיר את הבדים עובר ולוקה! וכמו כן לא ייתכן לומר שהפסוק אומר ששמו את הבדים במעשה המשכן על הארון, מכיוון שכבר קודם נאמר "וישם את הבדים".

לפיכך, אומר הרדב"ז, הדבר הנכון בעיניי הוא שמי שמסיר את הבדים מהטבעות לא לוקה אלא עד שיסיר לגמרי. אבל קורה היה שלפעמים היו זזים קדימה או אחורה מעט, ואז כאשר באים לשאת את הארון, יש מצווה להחזיר את הבדים למקומם כמו כל משא שנושאים אותו בצורה נאה, ועל זה נאמר "ושמו בדיו".

(שו"ת רדב"ז חלק ו' סימן ב' אלפים ק"צ)

הילולא דצדיקיא

גר הצדק אברהם בן אברהם, או בכינוי האצולה הלועזי שלו "הגרף פוטוצקי" הינו אחד מגרי הצדק הנודעים ביותר בהיסטוריה היהודית.

הגרף פוטוצקי נולד לפני כשלוש מאות-שלוש מאות וחמישים שנה, למשפחת פוטוצקי העשירה והמפורסמת בוילנה שבליטא. כאשר למד לימודים אקדמיים באוניברסיטה שבפריז, הכיר יהודי זקן שהיה בעל בית מרזח שניצל כל רגעיו ללימוד התורה הקדושה. דרכו הוא הכיר את היהדות, וחש צורך להתחבר עליה.

למרות שהיה בפולין איסור לעבור מהנצרות ליהדות והעונש על כך היה עונש מוות, התגייר פוטוצקי, ונקרא אברהם בן אברהם (על שם אברהם אבינו), כמו גרים רבים ואחרים.

הגרף פוטוצקי התגייר באמסטרדם שבהולנד, ולאחר מכן חזר לוילנה ומשם לעירה לידא הסמוכה, כדי שלא תתגלה זהותו. אביו של הגרף ומשפחתו לא חפשו אחריו, כי היו משוכנעים שמת. אולם לאחר זמן הגיעה השמועה על כך שהתגייר למשפחתו והם החלו לחפש אחריו.

כשהסתכסך אם יהודי בעירה, הלשין עליו היהודי והוא נתפס ועונה קשות, אולם הודה מיד שהתגייר ולא הסכים לחזור לנצרות למרות כל שכנועי הכמרים, העושר והכבוד שהבטיחו לו אם רק יחזור לנצרות.

ביום ז' לחודש סיון יום טוב שני דבני חוצה לארץ העלו את אברהם בן אברהם על המוקד, והוא קפץ לאש בקריאת "שמע ישראל".

לפני שניפטר, ביקש הגאון מוילנא להיקבר ליד אברהם בן אברהם, זיע"א.

מעדני הפרשה-פרשת נשא

וורט לשבת

(א) "נשא את ראש בני גרשון גם הם" (ד, כ"ב)

יש לתמוה, מדוע נאמר "גם הם". אם כדי להוסיף על בני קהת שנמנו קודם, מדוע לאחר מכן, כאשר התורה צוותה על משה לשאת את ראש בני מררי לא שב הכתוב ואמר "גם הם".

הרי, את בני ישראל לא מנו אלא על ידי מחצית השקל, מכיוון שחששו שיהיה בהם נגף. אולם את בני לוי לא מנו במחצית השקל, מכיוון שלא היה חשש לכך.

והטעם הוא, כתבו המפרשים, שכל עיקר קיום עם ישראל הוא על ידי אחדותם, אולם כאשר מפרידים ומונים כל אחד בנפרד, ממילא אין לעם ישראל קיום, ויש חשש לנגף, ולכן צריך לאגדם תחת מצווה אחת-מצוות השקל, כדי שהיא תקשרם ותשמור על אחדותם. אולם בבני לוי הספירה בעצמה הייתה רק לשם מצווה-מצוות מלאכת המשכן, ולכן לא היו צריכים מחצית השקל כי המצווה של מלאכת המשכן כבר איגדה אותם יחד.

מעתה, מובן גם ה"גם הם", שהייתי אומר שלבני קהת לא צריך מחצית השקל מכיוון שהם עובדים במשכן עצמו, אולם בני גרשון מכיוון שהם רק נושאים את יריעות המשכן וקלעי המשכן וכדו', אין לסופרם ללא מחצית השקל מחשש לנגף, לכך צריך את ה"גם הם"-כלומר גם הם תישא את ראשם ולא לפי מחצית השקל, כי גם הם עבודתם למלאכת המשכן היא.

ואולם בבני מררי לא נאמר "גם הם", מכיוון שעבודתם לא פחותה מעבודת בני גרשון, שהרי גם הם נשאו את קרשי המשכן וכדו' ואותם לומדים מבני גרשון.

(רבי בן ציון שטרנפלד, אב"ד בילסק)

(ב) "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם" (ו, כ"ג)

וקשה, מדוע נאמר "אמור להם" היה מספיק שיאמר "כה תברכו את בני ישראל-יברכך ה' וישמרך" וכו'.

משל למה הדבר דומה, לאדם שהיו מוליכים אותו לבית האסורים ופגע בו חברו, אמר לו חברו: לעזור לך אין באפשרותי, אך זאת אעשה עמך, אברכך שהקב"ה יהיה בעזרך להוציאך במהרה. החזיר לו הנידון ברכת יישר כוח, והמשיך לדרכו. אחר כך פגש בו איש אחר מאוהביו, שהיה אדם נכבד ומקורב לשלטונות, והנה גם הוא פוטר את עצמו באיחולי ברכה גרידא. אמר לו

האסיר, הלא אתה, שלא כידידי הראשון, הנך אדם בעל השפעה בצמרת השלטון, ובידך לעשות עבורי פעולה של ממש, אם כן מה לך כי תברכני בפיק ותלך.

לכאורה גם על הכוהנים היה נאמר דין זה, שהם הרי קרובים לקב"ה והיה ראוי שיוסיפו ויתנו על הברכה ברכה מיוחדת משלהם ולא כמו שכל יהודי מברך את חברו, קמ"ל כה תברכו את בני ישראל אמור להם-רק זה מה שתאמרו להם-לבני ישראל.

(רבי איצלה מוולז'ין)

הילולא דצדיקא

ר' חיים מוולז'ין היה תלמיד בולט של הגאון מווילנה, מיסד הישיבה הליטאית החשובה בוולז'ין-אם הישבות", ורב בעיירה וולז'ין.

ר' חיים איצקוביץ, או בכינויו המוכר יותר "ר' חיים מוולז'ין" נולד בז' סיון תק"ט בעירה וולז'ין. בצעירותו למד כשנתיים אצל הרב רפאל זיסקינד מהמבורג, שהיה רבה של מינסק, ולאחר מכן אצל השאגת אריה. כאשר היה בגיל 19 הלך ללמוד אצל מורו ורבו הגאון מווילנה (הגר"א), והוא ראה בגר"א גדול שלא היה כמותו כמה דורות, ומתוך כך סירב ברוב ענוותו להיחשב ממשיך דרכו, אולם בהקדמה לביאור הגר"א על שולחן ערוך חלק אורח-חיים מונים בני הגר"א, רבי יהודה לייב ורבי אברהם, את ר' חיים כראש וראשון לתלמידי הגר"א.

ב"קול קורא להקמת הישיבה" כתב שאינו ראוי להיחשב כתלמידו של הגאון מווילנה: "ואנוכי שמעתי שנקרא עלי שם רבנו הגדול וכו', וזכיתי להיקרא בשמו הטוב עלי לומר תלמידו, וראיתי חובה לעצמי להודיע בישראל נאמנה וכו', שכל האומר כן אינו אלא טועה גמור וכו'. ובמקצת הימים אשר זכיתי לשמש אותו, לא זכיתי ממנו אלא לידע צורתא דשמעתא אחר יגיעה".

שיטתו בלימוד נטתה יותר ללימוד בבקיאות ולא ללימוד בעיון, ולחזרות רבות. ואמר שמתוך החזרות מתיישבות הרבה קושיות.

לאדם שמתקשה בלימודו הציע שילמד במתינות ומתוך שמחה וכתב שבלימוד כזה יכול להשיג בזמן מועט מה שבלא מתינות ישיג בשעות רבות.

רוצה לכתוב דבר תורה, הלכות ומאמרים תורניים ולהפיצם?

מערכת קול יעקב כאן בשבילך!

כתוב את מה שברצונך לפרסם, תגיה ותשלח אל כתובת המייל: Ko798026@GMAIL.COM

או התקשר למערך השיעורים של קול יעקב
מס' 0795298026 והקלט בשלוחה כוכבית 2
בקול לאט וברור את מה שברצונך לפרסם
ונשמח לפרסמו בעלון

תזכו למצוות!

מעדני
השולחן

מעדני הפרשה-פרשת בהעלותך

וורט לשבת

א) "וכי תבאו למלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויבכם. וביום שמחתכם ובמועדכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבח שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם" (י, ט-י)

הלכה היא, שבמלחמות ובמועדים תוקעים בחצוצרות "תקיעה תרועה תקיעה". ותמוה, מדוע על מלחמה נאמר "והרעותם" בלשון תרועה, ואילו על המועדים נאמר "ותקעתם" בלשון תקיעה, הרי בשניהם עושים "תקיעה תרועה תקיעה"?

כתוב במשנה בראש השנה: "בארבע פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון וכו', ובחג נידונים על המים". וכתב על כך התוספות יו"ט, שנבדל דין שמים של ראש השנה משל שאר המועדים, שבכל המועדים הדין הוא לכלל העולם, כלשון המשנה "העולם נידון"; אבל בראש השנה הוא יום דין לכל יחיד ויחיד בפני עצמו, כלשון המשנה "כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון".

והנה בפרשתנו מבואר, שתקיעה היא מיועדת לאסיפת כל העדה לנקודה אחת, כמו שמשמע מזה שכתוב "ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו", אולם על תרועה נכתב "ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החונים קדמה, ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החונים תימנה תרועה יתקעו למסעיהם" שמשמע שתרועה היא לפיזור העדה בנפרד והולכתם.

כעת מובן, שבמלחמה כל אחד זקוק לרחמי שמים בעבור עצמו, שייתכן שהציבור בכללו ינחול ניצחון, אולם הוא ייהרג, ולכן במלחמה נאמר לשון תרועה, כלומר פירוד. אולם אולם במועדים שהדין הוא לכלל העולם בכללו ולא לכל חד וחד "ותקעתם והיו לכם לזיכרון", כלומר זכירה לכל העולם, שהדין יהיה בתוספת זכות הרבים.

(רבי רפאל שפירא מוולז'ין)

הילולא דצדיקיא

ביום שישי כ"ה בסיון נהרגו בו הנשיא רבן שמעון בן גמליאל, רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ור' חנינא סגן הכהנים.

על מותם מסופר: "נכנס הקיסר וכל גדולי רומי אחריו, אמר להם מי יהרג תחילה? ענה ר'

שמעון בן גמליאל: אני נשיא בן נשיא, מזרעו של דוד מלך ישראל עליו השלום, אני אהרג תחילה. ענה ר' ישמעאל כהן גדול ואמר: אני כהן גדול בן כהן גדול, מזרעו של אהרן כהן גדול, אני אהרג תחילה ואל אראה במיתת חברי. אמר הקיסר: זה אומר אני אהרג תחילה וזה אמר אני אהרג תחילה, אם כן, הפילו גורלות ביניהם. ויפול הגורל על רבן שמעון בן גמליאל, וציוה הקיסר לחתוך את ראשו תחילה, וחתכוהו".

"שנו רבותינו: כשנהרג רבן שמעון ורבי ישמעאל, אמר להם ר' עקיבא לתלמידיו: התקינו עצמכם לפורענות. שאילו טובה עתידה לבא בדורנו, לא היו מקבלים (אלא) רבי ישמעאל ורבן שמעון. ועכשיו, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שפורענות גדולה עתידה לבוא בדורנו, ונסתלקו אלו מבינותינו, לקיים מה שנאמר (ישעיהו נז, א): 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב'".

מעדני הפרשה-פרשת שלח

וורט לשבת

(א) "ומה הארץ השמנה אם רזה" (י"ג, כ)

ויש לתמוה, מדוע כאן נאמר "השמנה אם רזה", הרי כבר נאמר לעיל "ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה אם רעה", אז מדוע הוסיף ושנהו שוב אם כי בסגנון מעט שונה?

מתרץ הג"ר צבי הירש בן רבי חנן סלנטר, שבתחילה ציוה לחקור האם הארץ כשלעצמה מוציאה תבואה רבה או לא, שמה תאמר שטיב הגידולים אינו משום טוב הארץ, אלא משום שהפועלים חרוצים ויודעים להניב ממנה פירות טובים. לכן הורה לחקור גם על טיב האדמה עצמה, השמנה אם רזה.

ואף המרגלים ענו באותו מטבע, שאמרו "ארץ אוכלת יושביה" כלומר שהארץ עצמה אינה טובה כי אוכלת יושביה. אלא רק משום ש"כל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מידות" הארץ מוציאה פירות טובים, ולא משום עצמה.

(רבי צבי הירש ב"ר חנן סלנטר)

(ב) "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים" (י"ג, כ)

אין "והתחזקתם" אלא קניין חזקה לקניית קרקע, וכמו שפירש בתרגום יונתן "ותעבדון חזקתא". גילה להם משה שקניין חזקה בארץ ישראל אינו שקניין בשאר הארצות, ששם בעינינו "נעל גדר ופרץ", אלא רק על ידי ההתקשרות וההתחברות עם הארץ, כלומר מעשה באדם שקונה את הקרקע ולא בקרקע. דבר שנעשה ע"י חיבוב הארץ, ונטילת פרותיה אשר העניק ה' לשבוע מטובה.

(רבי אהרן כהן [בית אהרן])

הילולא דצדיקיא

הרב מאיר בן יצחק איזנשטט (מהר"ם א"ש) שימש כרב בשידלוביץ (שידלובצא), ורמיזא, פרוסניץ ואייזנשטט. מחבר שו"ת "פנים מאירות".

הרב מאיר בן יצחק איזנשטט נולד בליטא בשנת ה'ת"ל, נכד אחותו של הרב שבתי כהן, ה"ש"ך". בצעירותו למד אצל הרב אברהם אבלי הלוי גומבינר, בעל ה'מגן אברהם' והרב דוד אופנהיימר. לאחר חתונתו למד כעשר שנים בבית חותנו בסוכטשוב ולאחר מכן שימש כרבה של שידלובצא שבפולין. בתפקידו זה הוטלו עליו מטלות רבות שביטלוהו מלימודו, ומשכך החליט לעבור למדינות אשכנז שם יטרידוהו פחות. בעזרת יהודי החצר, התמנה בגיל 30, בשנת ה'ת"ס, לראש ישיבת ורמיזא. לאחר מכן שימש כרב בפרוסניץ שבמורביה.

בשנת ה'תע"ז התמנה לרבה של קהילת אייזנשטט ו"שבע הקהילות". הוא הקים שם ישיבה גדולה שתלמידיה באו מקרוב ומרחוק, ועל ידי כך גדלה השפעתו בחוגים היהודיים שבאזור. הוא תיקן תקנות הנוגעות לסגנון החיים של הקהילה, כגון תקנה האוסרת על משחקי קלפים מלבד בחנוכה, בפורים ובבית היולדת. תקנה זו נשארה בתוקפה בקהילת אייזנשטט עד ליומה האחרון. הוא אימץ את שם העיר כשם משפחתו.

בשנת ה'תפ"ג נאלץ לעזוב את העיר, בשל עלילה נגדו אצל השלטונות, שכביכול היה מעורב בגניבה. בספרו "כתנות אור" על התורה בפרשת שמיני, כותב רבי מאיר: "דרוש דרשתי בתוכחת מוסר לעם בקהל המון חוגג בחודש מנחם שנת תפ"ג. כשיצאתי באלו הן הגולין במדינת פולין מחמת מלשינים". אזכור פרשיה זו מופיעה גם בספרו "פנים מאירות" שם הוא כותב: "כ"ד המתפלל בלב נשבר ונדכה וליבי דואג בקרבי שיצילני משפת שקר". לאחר כשנתיים, התוודה אחד העדים על כך שרבי מדאיר אינו קשור לפרשה, ובעקבות זאת יכל לחזור לעירו.

כשחזר לעירו תיקן "יהי רצון" מיוחד כנגד "המזיקים את ישראל בלשונם והמהרסים מעמדי ומצבי הקהילות", וקבע לאומרו בכל יום שני וחמישי לאחר קריאת התורה.

נפטר כ"ז סיון ה'תק"ד, זיע"א.

לימוד פורה וקריאה מהנאה

מערכת "קול יעקב"

ניתן ומומלץ להדפיס, להעתיק,
לצלם ולשכפל לזיכוי הרבים

חדש במערכת "קול יעקב":

פרסומות ספרים תורניים בעלון

ניתן לפרסם בעלון פרסומות של ספרים תורניים,
בעלות של 20 ₪ לפרסומת.

למעוניינים לפרסם, נא לשלוח מייל כולל מלל
לפרסום לתיבת הדוא"ל של קול יעקב המופיעה לעיל,
ונציג יצור אתכם קשר ויסכם על אופן
העברת התשלום

מעדני
השכולון